

TOTEM

Tidsskrift ved Religionsvidenskab,
Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet
Nummer 48, efterår 2021
© Tidsskriftet og forfatterne, 2021

Bachelorprojekt

Islam og Religionspolitik i Danmark
- *En Undersøgelse af Nye Borgerliges islamspecifikke religionspolitik*

Af stud. mag.
Tarik Kara

ABSTRACT: Since the '90s, the Danish People's Party managed to have a significant issue-ownership on religion policies directed towards Islam and Muslims in Denmark. This happened as the Progress Party slowly faded out of Danish politics. However, the election for the Danish parliament in 2019 resulted in a major loss for the Danish People's Party, which lost more than half of their mandates. Successfully, a newly created right-wing party, the New Right, won mandates in the parliament with similar policies in several areas, including Islam-specific policies. In this paper, I examine the challenges posed towards the Danish People's Party with the New Right's representation in the parliament. I focus on the Islam-specific policies on religious affairs. First, I compare the policies of the New Right with the Danish People's Party's policies on the issue. Second, I discuss whether the New Right poses a challenge towards the Danish People's Party's issue-ownership. Through a deductive and theory-focused analysis, I analyze parliamentary debates on two policy proposals moved by the New Right. The proposals regard the recognition of Islamic faith communities and the Islamic call to prayer. The first theoretical starting point is a novel Christianist theory on national-populist parties in Northern and Western Europe. The second theoretical starting point is the theory of securitization from political science. Empirically, I argue that the New Right is part of both an older and a new tendency in the area of Islam-specific policies. On the one hand, New Right is part of the latest Christianist tendencies. On the other hand, they share a well-known tendency to describe Islam as a perceived threat towards Danish values and Christianity. Theoretically, I argue that the Christianist theory can develop its concept of security with the theory of securitization. Lastly, I discuss the challenges posed towards the Danish model of religion with the New Right's policies on Islam and their new understanding of Christianity. In the next few years, it will be interesting to see, how the relationship between religion and politics develops, as the New Right may establish itself in Danish politics and influence Islam-specific policies.

Indhold

1. Introduktion	4
2. Religion i landspolitiske debatter: Fra non-issue til issue	6
3. Islam som civilisatorisk trussel	7
4. Sikkerhedsliggørelse	9
5. Den danske religionsmodel	11
6. Analyse af Nye Borgerliges religionspolitik	12
6.1 "Kristendommen er vores kulturarv"	12
6.2 "Islam skal presses tilbage"	15
6.3 "Vores værdier er truet af islam"	17
6.4 Sikkerhedsliggørelse af islam	19
7. Kampen om & mod islam	20
8. Konklusion	22
9. Litteraturliste	24
9.1 Dokumenter & materiale fra Folketinget	29
9.2 Internetsider	30

”To many Western ears, the very phrase “religion and politics” means trouble [...]. After all, religion involves otherworldly beliefs and rituals that need to be nurtured in their own sacred garden. Politics, on the other hand, involves all-too-worldly concerns pursued within a secular weed patch of compromise and corruption. Religion seems at its best when it is farthest from politics. Politics may appear to be at its best when it involves religion, but such appearances are treacherously deceiving. Surely the best relationship between these two realms is no relationship at all” (Demerath 2001, 1).

1. Introduktion

I årevis har udlændinge- og integrationspolitik fået stor opmærksomhed i dansk politik. Emner som indvandring og integration er blevet udpeget som de mest populære emner, hvorpå politiske partier kan vinde popularitet blandt vælgere (Simonsen 2020, 620). Midlertidigt er religionspolitikken – politik for religion uden for folkekirken - et relativt overset politisk emne. Med 70’ernes ’gæstearbejdere’ fra bl.a. Tyrkiet og Pakistan blev det religiøse landskab i Danmark ændret betydeligt, men ikke med forventning om en permanent ændring. Religion og religiøsitet var indtil da relativt homogent med den evangelisk-luthersk folkekirke i centrum. Det ændrede sig gradvist med indvandring og flygtningestrømme fra lande med muslimsk flertal. I dag bliver islam ganske vist anset for at være en ’fremmed’ religion, men realiteten er, at islam *er* i Danmark. Politisk var det først Fremskridtspartiet¹, der gjorde indtryk i dansk politik under Jordskredsvalget i 1973 og vandt popularitet frem til 90’erne med fokus på islam (Simonsen 2020, 611-2). Efter intern splittelse blev partiet delt i to, og Dansk Folkeparti² opstod. Begge partier profilerede sig på en stram udlændinge- og integrationspolitik tidligt og med fokus på islam som samfundsproblem. Sidenhen har DF overtaget dagsordenen fra FP. Med valget i 2019 blev DF udfordret og slået tilbage i hidtil usete dimensioner. Stram Kurs med Rasmus Paludan og Nye Borgerlige³ med Pernille Vermund i front kom på banen med politiske holdninger, der ikke lå langt fra DF. Mens Stram Kurs ikke vandt nogle mandater, vandt NB succesfuldt mandater. Både DF og NB har i folketingsåret

¹ Fremover FP.

² Fremover DF.

³ Fremover NB.

2019-2020 fremsat beslutningsforslag om islam i Danmark. Fx har begge partier i perioden fremsat beslutningsforslag om halalkød.⁴ Empirien er afgrænset til folketingsdebatter om 1. behandlingen af to beslutningsforslag fremsat af NB om hhv. anerkendelsen af islamiske trossamfund (B77) og forbud mod islamisk bønnekald (B174). Afgrænsningen skyldes forslagernes repræsentativitet for religion som institution og praksis. I det lys undersøger jeg, hvad et nyt islamoptaget parti betyder for religionspolitikken og konkurrencen med DF. Metodisk arbejder jeg som teoristyret empiriker og lader deduktivt teorien belyse empirien.

Først vil jeg komme med nogle korte bemærkninger om vigtige begreber. Jeg fokuserer på det, jeg betegner som *'islamspecifik religionspolitik'*, da begrebet *'islamspecifik'* denoterer neutralitet sammenlignet med fx begreberne *'islamkritik'* og *'islamofobi'*. Jeg betegner DF som et parti, der har haft *'emneejerskab'* (*issue-ownership*) på den front (Bélanger & Meguid 2008). Med emneejerskab refererer jeg til DFs succes med at håndtere og profilere sig på den politik, der vedrører islam. Endelig benytter jeg Brubakers (2017) teori om *'nationalpopulistiske partier'*. Jeg kender til problemet forbundet med begrebet *'populisme'* (Rydgren 2017), men vælger at være tro over for teoriens begrebsapparat.

På baggrund af ovenstående opstiller jeg denne problemformulering:

Med udgangspunkt i Brubakers (2017) teori og sikkerhedsliggørelsesteorien vil jeg undersøge Nye Borgerliges islamspecifikke religionspolitik og italesættelse af islam, herunder kort sammenligne med Dansk Folkeparti. På baggrund af en sammenligning med DFs emneejerskab vil jeg diskutere, hvorvidt NB har overtaget den islamspecifikke profilering fra DF.

Først præsenterer jeg et litteratur-review af feltet, hvorefter det teoretiske afsæt præsenteres, herunder Brubakers (2017) teori og teorien om sikkerhedsliggørelse. Derefter præsenterer jeg den danske religionsmodel, som danner ramme for min analyse og diskussion. I analysen argumenterer jeg for, at NB både er gammelt og nyt, idet partiet både lægger sig i forlængelse af den hidtidige islamspecifikke politik, men også er udtryk for en ny tendens. Desuden diskuterer jeg konkurrencen om emneejerskab på

⁴ Se B62 & B102.

den islamspecifikke religionspolitik. Endelig konkluderer jeg på mine empiriske og teoretiske pointer.

2. Religion i landspolitiske debatter: Fra non-issue til issue

Religion har ikke altid været et brandvarmt politisk emne. Riis (1985, 34) undersøgte politiske debatters dækning af religion og konkluderede, at religion var et såkaldt 'non-issue'. Det ændrede sig betydeligt i løbet af 90'erne, hvor DF satte sig tungt på dagsordenen, og siden da har religion været et emne, der hyppigere er kommet på den politiske dagsorden. En undersøgelse af Christensen og Kühle (2019) konkluderer bl.a., at religion i høj grad er kommet på den politiske dagsorden i Folketinget, både kirke- og religionspolitisk. Mens *kirkepolitikken* vedrører folkekirkens anliggender, vedrører *religionspolitikken* i Grundlovens ordlyd 'de fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold' (Ibid., 244-5). Mit fokus er den islamspecifikke religionspolitik i lyset af NBs nylige repræsentation i Folketinget.

I litteraturen finder man undersøgelser af landspolitiske debatter og religionspolitik, hvor nogle undersøgelser har et større komparativt blik hovedsageligt med andre skandinaviske lande (fx Lindberg 2014). Undersøgelser med fokus på Danmark har det fællestræk, at religion ofte optræder på den politiske dagsorden sammenlignet med andre skandinaviske lande, herunder at debatterne ofte omhandler islam som minoritetsreligion (Löwheim et al. 2018, 162).

Jacobsen (2008) har undersøgt Folketingets italesættelse af jøder i perioden 1903-45 og muslimer i perioden 1967-2005. Hovedkonklusionen var, at italesættelsen af muslimer hovedsageligt foregår i forbindelse med indvandringsdebatter og italesættes på en måde, hvorpå der sættes en grænse mellem "vores identitet – om selve overlevelsen af Danmark og det særligt danske i forhold til det særligt muslimske" (Ibid., 278). I undersøgelsen blev DFs dominerende rolle i forhold til italesættelsen af islam påpeget (Ibid., 268). En anden undersøgelse fra slutningen af 90'erne peger på, at FP indtil da havde emneejerskab på den islamspecifikke religionspolitik (Kühle 1998, 96-7), men fra 00'erne synes DF, som var brudt ud derfra i 1995, i høj grad at have overtaget den rolle. Larsen (2013) har i sin ph.d.-afhandling behandlet landspolitiske debatter omhandlende blasfemiparagraffen. Hun pointerer, at 00'ernes blasfemidebat har været gennemsyret af "en identitetspolitisk kontekst" med DF i overvejende dominerende position (Ibid., 237). Endelig har Christensen (2010) vist, hvordan religion italesættes i

medier og parlamentariske debatter i Skandinavien. Christensen peger bl.a. på DFs italesættelse af islam som et samfundsproblem (Ibid., 171; 178), og at DF indtager en position som et kristent parti i fraværet af et repræsenteret kristendemokratisk parti i Folketinget (Ibid., 179). DF giver udtryk for en såkaldt *'luthersk sekularisme'* inspireret af Luthers to-regimentelære. Den omhandler en politisk strategi, der lader kristendommen være et synligt offentligt fænomen på baggrund af argumentet om en luthersk arv, der samtidig udelukker islam fra det offentlige rum (Ibid., 180). Kvalitative undersøgelser udpeger DFs emneejerskab på den islamspecifikke religionspolitik parallelt med en indvandrerkritisk profilering.

Undersøgelser viser DFs dominans siden 90'erne på den islamspecifikke religionspolitik (Christensen & Kühle 2019; Löwheim et al. 2018; Lindberg 2014). Partiet har haft flest referencer til islam i landspolitiske debatter (Lindberg 2014, 577-578). Det viser, at DF kvantitativt har domineret religionspolitikken, især den islamspecifikke. Hvilken type engagement har DF haft? DF har på nuværende tidspunkt ikke siddet i regering. Derfor må man måle partiets engagement, som det viser sig ved direkte politikindflydelse samt *ex ante* kontrol og *ex post* kontrol af regeringer (Sieberer 2011). DF har med beslutningsforslag haft mulighed for direkte politikindflydelse og betydeligt fokus på islam med begrundelsen, at dansk kultur og identitet bør beskyttes mod islam. Typiske eksempler herpå er beslutningsforslag om "forbud mod rituelle slagtninger" i 1996 og forbud mod "bederum på offentlige uddannelsesinstitutioner" i 2018 (Christensen & Kühle 2019, 250).

NB har været aktive i religionspolitikken efter valget i 2019. Selvom NB er et nyt parti i Folketinget, så har de allerede markeret sig som en særdeles stærk udfordrer af DF. Det efterlader os med et rum for at undersøge NBs religionspolitik. Inden en behandling af det spørgsmål vil jeg begrunde og præsentere teorierne.

3. Islam som civilisatorisk trussel

Brubakers (2017) teori om nationalpopulistiske partier og christianisme er på mange måder interessant for problemstillingen. Argumentet er, at man kan observere en ny tendens blandt nationalpopulistiske partier fra højrefløjen i det overvejende protestantiske Nord- og Vesteuropa.⁵ Tendensen adskiller sig fra tendenserne i USA og

⁵ Brubaker (2016) udpeger historiske forholds betydning.

Ungarn (Brubaker 2017, 1205-6) og fra det katolske Sydeuropa (Roy 2019, 36-37). Tendensen er også kendetegnet ved en udpræget opmærksomhed på civilisatorisk tilhørsforhold, hvortil islam udgør en trussel mod en kristen identitet. Kendetegn er en optagethed af islam, afstandstagen fra islam og i sidste ende et ønske om at minimere islamisk synlighed i Europa. Et sidste kendetegn er en polarisering *vertikalt* mellem "folk" og "elite" og *horisontalt* mellem "os" og "dem" (Ibid., 1192-3). Man er ikke kun optaget af en ydre fjende, som islam kan tænkes at være, men også af en elite indefra, som modarbejder målet om at skubbe islam ud af Europa.

Kernen i teorien er 1) christianisme, 2) sekularisme og 3) liberalisme, som Brubaker betegner som temaer (Ibid., 1198). Jeg vælger i stedet at betragte dem som argumentationstyper og leder efter, hvor i NBs argumentation man kan finde de træk, som tilhører hver af argumentationstyperne.

I *christianisme* bygger grundantagelsen på, at kristendommen ikke primært opfattes som en religion, men kultur (Ibid., 1199). Det medfører, at kristendommen som religion danner baggrund for identitet eller tilhørsforhold. Kristendommen bliver anskuet som en civilisation, der i sig selv er sekulær, moderne og liberal, hvorimod islam opfattes som tilbagestående, uoplyst og illiberal. Kulturerne får hver tilskrevet nogle normativt ladede oppositionspar som fx illiberal versus liberal. Opfattelsen af kristendommen som kultur implicerer, at kristendommen privilegeres (Ibid., 1200). Det vil sige, at eftersom kristendommen er kultur, undtages den fra at blive behandlet som en religion i fx juridisk eller politisk regi. Vestlige sekulære staters princip om religiøs neutralitet omfatter dermed ikke kristendommen. I den optik er islam heller ikke en religion, men en kultur, hvormed man kan omgå princippet om religionsfrihed, som almindeligvis vægtes højt i sekulære stater. Det er vigtigt at have in mente, at kristendommen som religiøs praksis *ikke* er central for de nationalpopulistiske partier (Ibid., 1199-1200). Det er snarere de religiøse symboler som fx korset, der forsvares. Operationaliseringen af christianisme sker ved at have øje for en symbolsk reference til kristendommen (Ibid., 1198). Referencen må implicere, at kristendommen er en kultur, civilisation, identitet eller tilhørsforhold i skarp kontrast til en islamisk identitet. Kristendommen må forventes at være afgørende i grænsedragningen mod islam og muslimer.

I *sekularisme* er grundantagelsen, at en stigende islamisk tilstedeværelse i Europa udgør en trussel mod en europæisk kristen identitet (Ibid., 1201). Tørklæder, moskéer eller andre islamiske symboler i det offentlige rum er indikatorer på truslen. Kort fortalt vil

man have mindst mulig islam i det offentlige rum og ønsker ingen særhensyn til muslimske minoriteter. Islamisk religiøs praksis er en trussel mod en sekulær livsstil, men er ikke truet af en kristen kultur, idet argumentet er, at kristendommen naturligt harmonerer med en sekulær livsform. Sekularisme hviler ikke på et teoretisk eller filosofisk fundament (Ibid., 1202). Der er nærmere bestemt tale om en normativ ideologisk position med et mål om at mindske synligheden af islam, men ikke kristendommen. Sekularisme er parallelt til Casanovas (2011) præcisering af begrebet, der indfanger det politisk-normative element forskelligt fra sekularisering som proces og det sekulære som tilstand (Ibid., 54-5). Operationaliseringen af sekularisme som argumentationstype er ønsket om minimal islamisk synlighed i det offentlige rum og ingen særhensyn til islam.

I *liberalisme* indtager nationalpopulisterne en antagonistisk position for at beskytte liberale frihedsværdier, homoseksuelles rettigheder og det jødiske mindretal, som islam påstås at true (Ibid., 1202-3). Man antager, at en islamisering af Europa er i gang og truer vestlige, liberale værdier. Det er vigtigt at understrege, at de nationalpopulistiske partier er *selektivt* liberale og indtager en liberal position for at forsvare fx homoseksuelle og jøder, men ikke det muslimske mindretal (Ibid., 1202). Man afskyer dernæst politisk korrekthed, som eliten beskyldes for, og ønsker derimod at kunne tale hæmningsfrit om islam og muslimer med hjemmel i fx ytringsfriheden (Ibid., 1204). De observerbare implikationer for liberalismen er, at partierne udtrykkeligt og selektivt forsvarer eller ønsker at forsvare liberale værdier mod en antaget trussel fra islam.

De tre argumentationstyper kan overlappe analytisk. Midlertidigt er det vigtigt, at der fælles for dem er et altoverskyggende fokus på islam som trussel mod den vestlige civilisation og kristendommen som en særegen identitet (Ibid., 1204). Trusselsaspektet er relevant i det næste teoretiske perspektiv.

4. Sikkerhedsliggørelse

Københavnerskolens teori om sikkerhedsliggørelse er oprindeligt fra politologien og disciplinen international politik (IP). Jeg vil anvende teorien på et andet felt - nemlig religionspolitik. Teorien er også teoretisk anvendelig på andre politiske emner. Det er muligt, idet teorien om sikkerhedsliggørelse omfortolker sikkerhedsbegrebet (Emmers 2007, 110). Traditionelt har man i IP-disciplinen defineret sikkerhed som et spørgsmål om fx territorial suverænitet og imødegåelse af eksterne trusler. Sikkerhed er ikke

længere udelukkende et spørgsmål om eksterne militære trusler. På baggrund af en socialkonstruktivistisk tilgang til sikkerhedsbegrebet kan trusler være såvel eksterne som interne og rettet mod identitet, kultur eller religion (Ibid., 113). Et trusselsobjekt behøver ikke længere nødvendigvis at være F16-fly eller ubåde, men kan være kulturelle eller religiøse. I dette afsnit definerer jeg sikkerhedsliggørelse, teoriens centrale begreber og operationalisering af teorien.

Sikkerhedsliggørelse defineres som en proces, ”hvor *noget* (et referenceobjekt) udpeges som eksistentielt truet, og hvor denne trussel mødes med politiske tiltag i dets forsvar” (Laustsen & Wæver 2001, 152). Sikkerhedsliggørelse er derfor en proces, hvor politiske aktører italesætter et referenceobjekt som eksistentielt truet via en talehandling og samtidig hævder, at nogle ekstraordinære politiske tiltag er nødvendige at tage i brug for at forsvare det. Med begrebet proces er implikationen, at det er flydende og cirkulært. Det leder til begrebet om afsikkerhedsliggørelse, som er processen med omvendt fortegn. I den proces bliver et emne ’talt ned’ og henvist til den almindelige politiske sfære uden behov for at tage ekstraordinære midler i brug (Emmers 2007, 111). Aktørerne vil ofte være politiske aktører, der italesætter noget som eksistentielt truet med henblik på at overtale modtagere, som både kan være magthavere, men også befolkningen i almindelighed (Ibid., 113-4). Begrebet referenceobjekt refererer til noget, som påstås at være eksistentielt truet, og som forlanges at blive forsvaret mod truslen, da det påstås at have stor værdi (Ibid., 110).

Religion som referenceobjekt skaber særlige dynamikker, da religion kan legitimere resolute handlinger under henvisning til fx religiøse doktriner (Laustsen & Wæver 2001, 160). Når referenceobjektet er eksistentielt truet, betyder det ikke, at det truede objekt nødvendigvis er defineret som en fysisk størrelse. I kraft af det brede sikkerhedsbegreb kan man påstå, at religion kan være truet. Analysestrategisk er risikoen, at referenceobjektet bliver svært at udpege, især når der er tale om fænomener som religion, identitet eller kultur.

Gennem talehandlingen defineret som ”the discursive representation of a certain issue as an existential threat to security” ønsker politiske aktører at afvige fra den normale politiske procedure. Aktørerne påstår, at der er et uopsætteligt behov for handling (Emmers 2007, 112). Målet er at overtale modtagerne om at tage ekstraordinære midler i brug. Når modtagerne er overbevist om truslen mod referenceobjektet, er talehandlingen succesfuld. Ekstraordinære midler er ”beyond rules ordinarily abided by

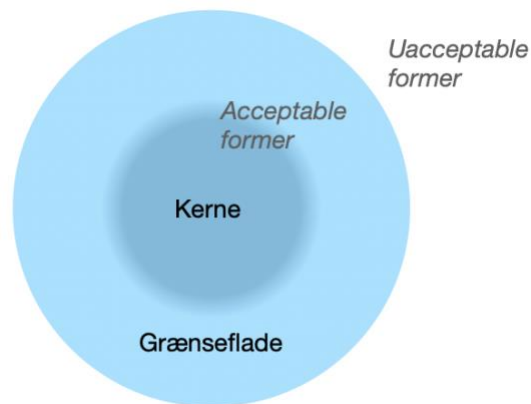
and are therefore located outside the usual bounds of political procedures and practices” (Ibid., 114). Brug af ekstraordinære midler betyder, at man træder ud over den politiske kulturs grænser og ind i en undtagelsestilstand. Den lurende fare under undtagelsen er til enhver tid, at det kan resultere i overdrevet magtmisbrug. Sikkerhedsliggørelse er i sidste ende afhængig af kontekst og omstændigheder, og hvorvidt aktører formår at overtale modtagerne og ultimativt påvirke policy-beslutninger (Ibid., 114-5).

Før en anvendelse af teorierne på empirien vil jeg præsentere den danske religionsmodel.

5. Den danske religionsmodel

Religionsmodellen er overordnet set en beskrivelse af religion i Danmark, og hvordan det udfolder sig politisk, sociologisk, teologisk, historisk mm. Religionsmodellen er defineret som ”de former og rammer, hvorunder religionssystemet udfoldes i det danske samfund” (Christoffersen et al. 2012, 14). Jeg fokuserer på samspillet mellem religion og politik i Danmark, hvorfor jeg primært har et sociologisk og politisk fokus. Modellen kan anvendes forskelligt, men kan fortolkes som en afgrænsning af accepteret og ikke-accepteret religion og religiøsitet (Kofoed-Pihl 2020, 1).⁶ Modellen kan fint illustreres som i figur 1 (fra Kofoed-Pihl 2020, 1):

Figur 1: Den danske religionsmodel

Kernen er folkekirken, hvorimod de fleste trossamfund primært bevæger sig i det accepterede og tilladte område. Uacceptable former for religion og religiøsitet befinder sig uden for modellens ’grænseflade’ (Warburg 2015). Religionspolitikken er politikken for religioner uden for folkekirken, mens religionsmodellen beskriver det samlede religiøse landskab i Danmark. Religionsmodellen er resultatet af forskellige faktorer,

⁶ Kofoed-Pihl (2020) er vedhæftet som bilag 1.

der akkumulerer sig i bl.a. politiske in- og outputs (Easton 1957). Modellen er derfor dynamisk og præget af fx politiske omstændigheder og eventuelle omskifteligheder (Kofoed-Pihl 2020, 2). Omskiftelighed er interessant for diskussionen om konkurrencen mellem DF og NB. I den forbindelse er trossamfundsloven også interessant, både fordi loven er en opfyldelse af én af de såkaldte 'løfteparagraffer' fra Grundloven og er et historisk udtryk for religionspolitikens cementering (Kühle & Larsen 2019, 127). Trossamfundsloven giver anerkendte trossamfund pligter (fx offentliggøre budget) og rettigheder (fx vielsebemyndigelse og forkyndervisum) (Ibid., 127-8).

Beslutningsforslag 77 omhandler anerkendelsen af islamiske trossamfund i henhold til trossamfundsloven. Religionspolitikken og trossamfundsloven er sammen relevante, fordi trossamfundsloven vedrører religion og religiøsitet uden for folkekirken. Derfor er religionspolitik i Eastons politologisk terminologi "den autoritative fordeling af ressourcer og værdier med gyldighed for samfundet" (Svensson 2009) – for religioner i Danmark uden for folkekirken. Religionsmodellen er derfor relevant for min analyse og diskussion. Nu vil jeg præsentere analysen af NBs religionspolitik.

6. Analyse af Nye Borgerliges religionspolitik

I analyseafsnittet argumenterer jeg for, at man i NBs islamspecifikke religionspolitik kan finde argumentationstyper, der er udtryk for de tre argumentationstyper, og hvordan det kobler sig til teorien om sikkerhedsliggørelse.

6.1 "Kristendommen er vores kulturarv"

Både DF og NB gør brug af referencer til kristendommen for at underbygge argumentet om, at islam er en fremmed kultur, religion eller ideologi, som truer det kristne, sekulære og frie Danmark. Jeg vil argumentere for, at selvom både DF og NB har referencer til kristendommen og påpeger dens særstilling i det danske samfund, er der forskelle heri. Jeg vil pege på, at DFs referencer til kristendommen har en tydelig luthersk sekularisme indbygget, mens NB i højere grad benytter kristendommen som civilisatorisk identitetsmarkør uden nærmere teologisk eller konfessionel præcisering.

Politisk leder for NB, Pernille Vermund, understreger i sin ordførertale i debatten om trossamfund, at "kristendommen indeholder værdier, som understøtter folkestyret og friheden" og fortsætter: "Islam modarbejder folkestyret og friheden. Kristendommen understøtter folkestyret og friheden" (B77, 14:22). Argumentet falder på, at islam påstås at være uforeneligt med demokrati og danske værdier. Kristendommen derimod ligger i

direkte forlængelse heraf, hvis ikke kristendommen er direkte årsag dertil. Det er tydeligt, at kristendommen og islam sættes i diametral modsætning til hinanden. På den måde sikrer Vermund og NB en positionering i forhold til islam. Det centrale er, at kristendommen bliver den kæphest, hvormed man argumenterer, når man distancerer sig fra islam i tråd med Brubakers (2017) teori. Der er flere eksempler på italesættelsen af kristendommen som særligt kendetegnende for Danmark, mens islam beskrives som uforenelig med danske, kristne værdier. I debatten om forbud mod islamisk bønnekald kritiserer Vermund bl.a. Radikale Venstres ordfører, Marianne Jelved, for at sidestille islamisk bønnekald og kirkeklokker som (højlydt) religiøs praksis. Vermund beskriver kristendommen som en naturlig del af det danske samfund og værdigrundlag og finder samtidig Jelveds sammenligning uforståelig (B174, 16:07). NBs religionspolitik bygger på en fremstilling af islam og kristendom som diametrale modsætninger, hvilket kan opsummeres med følgende udtalelse af Vermund om kristendommen: "[...] det danske samfund har en kristen kulturarv" (B77, 14:37).

Man kan finde andre eksempler på christianisme end selve modstillingen mellem islam og kristendom. Jeg foretager nu to nedslag med eksempler på christianisme i NBs islamspecifikke religionspolitik. For det første kan man pege på, at NB italesætter islam som en politisk ideologi. Vermund siger følgende: "[...] problemet jo det ukrudt, det ugræs, som islam er, altså en ideologisk eller totalitær ideologi, som politisk presser sig ind i vores samfundsorden og udrydder frihed og demokrati" (B174, 15:43). Citatet illustrerer, at NB ikke opfatter islam som en religion, men som en ideologi. Italesættelsen af islam som ideologi foregår dog ikke konsekvent. I bemærkningerne til det fremsatte beslutningsforslag fremgår det, at islam på én og samme gang er defineret som en ideologi og religion (Bemærkninger til B174 2020, 2). Den teoretiske forventning var, at islam bevidst kategoriseres som en ideologi af nationalpopulistiske partier for at omgå princippet om religionsfrihed. I debatten ser vi ikke den skelnen konsekvent. I debatten om trossamfund argumenterer Vermund på samme måde for, at islam er en ideologi og religion (B174, 14:22). Hvordan man skelner mellem islam som ideologi eller religion, fremgår dermed ikke helt entydigt i argumentationen. Det emne tager jeg senere op i diskussionsafsnittet.

For det andet kan vi observere, at NB på lige fod med en andre borgerlige partier finder det indiskutabelt, at kristendommen har en særstilling i Danmark i form af den luthersk-evangeliske folkekirke fra Grundlovens §4. Som tidligere nævnt har DF profileret sig

som et kristent parti bl.a. i fraværet af et kristendemokratisk partis repræsentation. DF falder i ét med det mønster, som forskningen hidtil har konkluderet: DF er et indvandrerskeptisk parti, der profilerer sig på at fremhæve sig som et kristent parti og endelig som modstandere af islamisk indflydelse i Danmark. Den førnævnte lutherske sekularisme (Christensen 2010) viser sig i begge debatter, hvor Marie Krarup som ordfører for DF slår fast, at Danmark er protestantisk kristent. Gør det nogen forskel? I den sammenhæng er det vigtigt at understrege, at det at nævne protestantismens historiske betydning i Danmark ikke er ensbetydende med luthersk sekularisme. For selvom NB også refererer hyppigt til kristendommen og folkekirken, sker det uden teologisk eller konfessionel præcisering. For NB er kristendommen snarere en del af en identitet, hverken mere eller mindre. Derimod har DF tydeligvis teologiske og konfessionelle referencer. Marie Krarup siger bl.a. følgende: "[...] de lande, der netop bygger på den kristne protestantiske religion, har en betydelig højere grad af individuel frihed [...] den protestantiske danske udformning" (B77, 13:50). Protestantismen krediteres af DF for at være byggestenen for de sekulære og liberale værdier.

Krarup (DF) kritiserer også Christian Juhl (EL) for at miskreditere kristendommens betydning for individuel frihed i Danmark. Kort efter slår Krarup endnu engang fast, at folkekirken har et protestantisk grundlag, som er i direkte modsætning til islam (B77, 13:53). Baggrunden for argumentationen hos DF vil jeg kort nævne. Allerede markante profiler i FP var forbundet til Tidehverv (Riis 1985, 43). Teologihistorisk har Tidehverv oprindelse i den dialektiske teologi, som har betydning for DFs holdninger.

I den dialektiske teologi er der en række centrale kendetegn, hvoraf jeg kort vil nævne nogle relevante. Kristendommen opfattes ikke som en religion, men snarere som en øverste sandhed på baggrund af et særegent gudsbegreb (Husted & Lübcke 2012, 59; Bramming 1993, 19-21). Deraf følger, at kristendommen ikke er sidestillet med andre religioner bl.a. islam. Dernæst følger en luthersk teologi med afsky for gerningsretfærdighed (se fx Lindhardt 1954) og dermed en tydelig grænsedragning både intra- og interreligiøst, hhv. over for katolicismen og islam.

Derfor er det tydeligt, at DF har en teologisk og konfessionel baggrund, der sætter sit præg på religionspolitikken. DF forbliver et parti med en luthersk sekularisme i bagagen. Mit argument er, at NB i religionspolitikken også trækker på kristendommen, men den har kulturelle, symbolske og civilisatoriske elementer. NB påtaler kristendommen som en større kulturarv uden den teologiske og konfessionelle specifikation. Derfor er det

muligt at karakterisere DF som et parti, der indtager en luthersk-tidehvervsk position, hvorimod NB indtager en position med kristendommen som civilisation og kultur. Begge partier påtaler trods alt folkekirkens undtagelse fra sekulær politik. I undersøgelser af dansk kirkepolitik har man konkluderet, at Danmark på statsniveau er kendetegnet ved et mønster med kristendommens særstilling i en ellers sekulær politisk kultur (Kühle et al. 2018, 120).

Ser vi tilbage på NBs religionspolitik, kan man give et eksempel på en eksplicit symbolsk reference til kristendommen. Man kan bemærke Vermunds reference til en udtalt evangelisk passage (Petersen 2009). I slutningen af debatten om beslutningsforslag nr. 77 udtaler Vermund følgende (B77, 14:44):

”Den kristne tro siger: Giv Gud, hvad Guds er, og giv kejseren, hvad kejserens er. Det er fuldstændig eksplicit [...] i de kristne skrifter helt åbenlyst har en erkendelse af at vi ikke skal diktere alt ved religiøse love, og at man skal respektere, at kejserens er kejserens, og at Guds er Guds.”

Referencen er fra de synoptiske evangelier i hhv. Matt. 22, 15-22, Mark. 12, 13-17 og Luk. 20, 20-26. Deri bliver Jesus spurgt om skat til den romerske kejser af farisæerne. Referencen til bibelsk materiale kan givetvis opfattes som udtryk for en teologisk kristendomsforståelse. Midlertidigt vil jeg argumentere for, at referencen ikke har en teologisk baggrund. Mit argument er, at referencen udelukkende er en symbolsk og civilisatorisk identitetsmarkør. Referencen tages i brug af Vermund med formålet om at grænse drage i forhold til islam som, der ikke er i stand til at have en sekulariseret udformning. Referencen er ikke udelukkende udtryk for christianisme som argumentationstype. Den er også udtryk for en sekularisme argumentationstype, eftersom argumentet er, at kristendommen *per se* er en sekulær religion. Følgelig argumenterer Vermund for, at islam ikke er i stand til at undergå en sekulariseringsproces på lige fod med kristendommen, som har undergået det som resultat af bl.a. Oplysningstiden. Dermed kommer det tydeligt ved teorien om christianisme, at argumentationstyperne kan overlappe.

6.2 ”Islam skal presses tilbage”

Det næste gennemgående kendetegn ved argumentationen hos NB er påstanden om en større islamisk synlighed i det offentlige rum. Argumentet er, at islam har presset sig ind

i det danske samfund og har fået indflydelse, hvorfor NB argumenterer for, at islam skal presses tilbage. Mit fokus er spørgsmålet om sharia som parallelt retssystem og islamisk synlighed i det offentlige rum ved bønnekaldet. Jeg vil argumentere for, at NB bruger sekularisme som argumentationstype for at signalere, at islam har fået indflydelse i Danmark. Afgrænsningen af beslutningsforslagene illustrerer dels diskussionen om islam som samfundsinstitution, dels islam som synlig religiøs praksis i det offentlige rum.

I debatten om trossamfund indgår spørgsmålet om sharia hyppigt. Det indgår centralt i argumentet for, at islamiske trossamfund skal have frataget anerkendelsen som trossamfund. Fra det perspektiv, man kan anlægge med religionsmodellen, betyder det, at islam skubbes længere ud af modellens grænseflade, hvor den ellers befinder sig i en accepteret udgave af religion med anerkendelsen (Warburg 2015). At fjerne anerkendelsen af islamiske trossamfund kategoriserer islam som en ikke-accepteret religion. I Brubakers (2017) teori var forventningen et ønske om at skubbe islam mest mulig ud af samfundet. At fjerne anerkendelsen indgår tydeligvis i et politisk arbejde for det mål og er illustreret med religionsmodellens afgrænsning.

Ifølge NB udgør islam en trussel mod det danske samfund, fordi der er skabt grundlag for et parallelt retssystem med islamisk sharia-praksis. Ordførerne fra NB bygger argumentet på baggrund af udtalelser i Berlingske af moskéforsker, Niels Valdemar Vinding (B77, 12:28). De refererer hyppigt til forskerens udtalelser og bruger dem til at underbygge beslutningsforslagets validitet. Forskerens udtalelse er, at anerkendelsen af islamiske trossamfund kan være problematisk, da det betyder anerkendelsen af sharia. I en forskningsartikel om samme emne konkluderer Vinding, at alle trossamfund stadig er underlagt dansk lovgivning, og at trossamfundenes religiøse praksisser ikke må stride imod sædeligheden og den offentlige orden uanset de religiøse dogmers indretning (Vinding 2020, 19-20). Ordførerne fra NB bruger forskerens udtalelser til at understøtte en sekularisme med formålet at begrænse islam som religiøs institution.

Anerkendelsen af islamiske trossamfund er nemlig utvivlsomt en anerkendelse af islam som institution i samfundet. Det er bl.a. på det grundlag, at Vermund (NB) finder det paradoksalt, at man på den ene side støtter islam ved anerkendelsen, mens der på den anden side bredt i det politiske spektrum er en opfattelse af praksisserne i trossamfundene som problematiske (B77, 12:31). Mette Thiesen (NB) tilføjer endvidere, at når sharia udgør et parallelt retssystem, bidrager det til kvindeundertrykkelse (B77,

12:47; 13:23). Ligesådan påpeger Lars Boye Mathiesen (NB), at islamiske trossamfund ikke kan leve op til demokratiske standarder bl.a. om religionsfrihed (B77, 12:38). Forslagsstillerne finder det problematisk, at de trossamfunds anerkendelse betyder anerkendelse af sharia, og at det har konsekvenser for liberale værdiers overlevelse, som jeg følger op på i næste afsnit af analysen.

Islam som religiøs praksis er senest kommet på den politiske dagsorden i forbindelse med en sag om bønnekald i Aarhus. I forbindelse med nedlukningen under pandemien blev der foretaget et offentligt, lydforstærket bønnekald af Fredens Moské i Gellerup d. 24. april 2020. Sagen blev dækket af landsdækkende medier, og der var tilmed moddemonstrationer (Rafn 2020). Kort tid efter fremsatte NB et beslutningsforslag i Folketinget med henblik på at forbyde islamisk bønnekald i det offentlige rum. Undervejs i debatten giver Vermund udtryk for, at islam har presset sig ind i samfundet. Samtidig argumenterer hun for, at bønnekaldet ikke er en sag, der står alene, men at den lægger sig i forlængelse af tidligere sager om halalkød, kønsopdelt svømning mm. (B174, 15:40-15:43). Bønnekaldet er utvivlsomt en markant religiøs praksis i det offentlige rum. Derfor vedrører sagen dagsordenen om sekularisme og i det hele taget religioners placering i det offentlige rum, hvor sekularismen af NB er orienteret specifikt mod islam. Man kan argumentere for, at NB er mere optaget af islam end kristendommen. Vermund gør det tydeligt, at evt. ændringer af lovforslaget udelukkende skal ramme de islamiske trossamfund og *ikke* folkekirken *eller* andre trossamfund (B174, 16:34). NB polariserer endvidere vertikalt over for den politiske elite, som beskyldes for ikke at have taget ansvar for at dæmme op for islamisk indflydelse i samfundet (B174, 16:44). NB gør flittigt brug af sekularisme som argumentationstype i kampen mod islam.

6.3 ”Vores værdier er truet af islam”

I italesættelsen af islam er et tredje gennemgående kendetegn ved argumentationen hos NB, at liberale værdier bliver omtalt som truet af islamisk tilstedeværelse. Jeg vil argumentere for, at NB i tråd med de teoretiske forventninger udtrykker en selektiv liberalisme, som ikke er konsekvent egalitær. Den selektive liberalisme hos NB er kendetegnet ved, at den bevidst og udtrykkeligt undtager at give udtryk for et liberalt syn over for islam. Samtidig forsvarer NB liberale værdisæt som religionsfrihed, ligestilling mellem kønnene og jødiske mindretal over for den udpegede trussel islam.

Religionsfriheden er et tema, der bliver bragt frem i debatten om trossamfund af bl.a. Lars Boye Mathiesen (NB). Han udtaler, at ”hvis man læser koranen og bekender sig til islam, er der dødsstraf for at forlade sin religion” (B77, 12:38). Han tilføjer, at det strider imod retningslinjerne fra Kirkeministeriet og individets frihed til at bekende sig til en religion eller undlade det. På den måde bliver der givet udtryk for, at islam ikke muliggør religionsfrihed. Selvom religionsfrihed utvivlsomt er et omdiskutabelt fænomen, så er den blandt de liberale kerneværdier. Religionsfriheden er blandt de værdisæt, som NB anser for at være truet af islamisk synlighed og tilstedeværelse i Danmark.

Ikke kun religionsfriheden er under pres ifølge NB. Et andet centralt tema bragt op af NB er spørgsmålet om islamisk ægteskab (arabisk: nikâh). Vermund (NB) henviser bl.a. til, at en islamisk ægteskabspagt fra shariaen ikke følger danske normer for ægteskab og ligestilling (B77, 12:58). Vermund siger følgende om de islamiske trossamfund: ”Det er et trossamfund, som får statslig understøttelse, ved at man kan trække sit kontingent fra i skat, og misbruger det [...] som på alle måder modvirker den frihed og den lighed, vi har i vores samfund” (B77, 13:42). Man ser en lighed mellem den førnævnte modstilling mellem kristendom og islam. Denne gang er liberale værdier sat i diametral modsætning til islam. At pege på udfordringer med bl.a. religionsfrihed og islamiske ægteskabskodeks kan bidrage til legitimering af beslutningsforslaget.

Mens liberalisme som argumentationstype forekommer hyppigt i debatten om trossamfund, fremgår det mindre tydeligt i debatten om bønnekald. Der inddrages alligevel argumenter, der tyder på liberalisme som argumentationstype. Vermund argumenterer for, at det islamiske bønnekalds indhold strider imod sædeligheden og refererer samtidig til kvinders manglende ligestilling i islam og nogle imamers hadprædikener mod jøder (B174, 15:56). Argumentet er, at islamisk bønnekald ikke bør tillades, fordi islam per definition er intolerant. Den debat bliver videreført af DF-ordførerne Morten Messerschmidt og Marie Krarup, hvortil sidstnævnte siger: ”Man må ikke vise tolerance over for intolerancen, for så vinder intolerancen [...]” (B174, 16:22). Debatten er interessant på mange måder. Det optegner det selektive element i liberalisme som argumentationstype. Både NB og DF fremhæver på den ene side udfordringer mod liberale frihedsværdier og levevis, hvortil islam er truslen. På den anden side er argumentet, at islam som intolerancens ansigt ikke må imødegås med tolerance. Almindeligvis indgår tolerancebegrebet som alment anerkendt i liberalismens

ideologiske grundlag, men her bliver den bevidst og udtrykkeligt undtaget over for islam.

Det er værd igen at nævne, at kristendommen bevidst ikke bliver italesat som udfordring eller problem i forhold til de liberale frihedsværdier. Derimod er islam italesat som trussel ikke ualmindeligt. Det tydeliggør jeg i følgende afsnit.

6.4 Sikkerhedsliggørelse af islam

Indledningsvis vil jeg understrege, at sikkerhedsliggørelse af islam ikke blot er et forhold, der kommer til udtryk i dansk politik. Sikkerhedsliggørelse af islam forekommer også i danske medier (Christensen 2006), hvorfor man bør tage forbehold for, at den politiske italesættelse af islam som trussel ikke er enestående. Der har ikke desto mindre været en udbredt jargon blandt indvandrerskeptiske partier, herunder DF, at islam i særlig grad udgør en trussel mod Danmark, både kulturelt og religiøst.

Argumenter fremført af NB peger på, at islam er en realitet i det danske samfund og udgør en reel trussel. Jeg vil argumentere for, at NB italesætter islam som en trojansk hest, der afventer en fundamental ændring af vores samfund. Bliver vi i den trojanske metaforik, så er anerkendelsen af islamiske trossamfund og en inkorporering af islam i religionsmodellen udtryk for gradvis islamisk indtrængen i det danske samfund. På baggrund af forudgående analyse er mit argument, at islam bliver italesat som trussel mod kristendommen, den sekulære livsstil og liberale værdisæt, som udgør referenceobjekterne for hhv. christianisme, sekularisme og liberalisme. Folketingssalen og de politiske inputs, som både DF og NB kan komme med via beslutningsforslagene, er rammen for at italesætte islam som trussel. Folketinget er utvivlsomt et tilgængeligt medie for hele befolkningen, og dermed kan man påstå, at NB iscenesætter en politisk debat med henblik på dels at nå ud til (potentielle) vælgere, dels klargøre et politisk standpunkt *vis-à-vis* de andre partier.

Forbuddet mod islamisk bønnekald peger i sig selv på et ønske om at tage et ekstraordinært politisk værktøj i brug pga. dets karakteristika og den forhastede fremsættelse af forslaget. Underkendelsen af islamiske trossamfund peger på et ekskluderende element, men samtidig inkluderende, hvilket indrømmet virker paradoksalt. Inspireret af Agambens (1998, 21-2) politiske filosofi er islam på én og samme tid ekskluderet og inkluderet i det danske samfund. Den simple pointe er, at islam på den ene side er det objekt, der udgør truslen, som man vil skubbe ud. På den anden

side er man optaget af islam i en sådan grad, at man investerer betydelige ressourcer i at beskæftige sig med islam, som beslutningsforslagene illustrerer.

Det fremgår, at NBs ordførere fører argumenter for, at der er behov for aktivt at handle mod islam. Fx udtaler Mette Thiesen (NB), at debatten om trossamfundene er ”ramme alvor” (B77, 13:25), og at ”vi er simpelt hen nødt til at handle på det her” (B77, 12:41). Den type udtalelser viser to ting: Det ene er, at udfordringen er alvorlig og dermed træder ind i undtagelsestilstandens sfære. Det andet er, at man ønsker en målrettet og aktiv religionspolitik mod islam. Vermund (NB) gør også brug af en sikkerhedsliggørende diskurs, når hun italesætter islam som et problem, der ikke er et ”quickfix” imod (B77, 14:16). Debatten om bønnekald bliver afsikkerhedsliggjort bl.a. af Udlændinge- og Integrationsminister, Mattias Tesfaye (S), som siger, at pandemien var ”en helt ekstraordinær situation, hvor vi levede i coronaland, hvor moskéerne var lukkede” (B174, 15:33). Dertil er Vermund skeptisk og hævder, at sagen ikke er ”en enlig svale” (B174, 15:28). I beslutningsforslagene indgår sikkerhedsliggørelse af islam centralt. Ofte er der en syntese mellem referenceobjekterne, således at når kristendommen er truet, følger en trussel imod sekularismen og liberalismen trop – og *vice versa*. Kristendommen bliver revitaliseret som et forsvarsskjold mod islam.

Mit teoretiske argument er, at selvom christianisme-teorien i udgangspunktet er parsimonisk, mangler den en præcisering af trusselsbegrebet, som teorien om sikkerhedsliggørelse kan supplere og bidrage til. Empirisk er mit argument, at den islamspecifikke religionspolitik hos NB både er ny og gammel, idet partiet tydeligt positionerer sig som et civilisatorisk kristent parti forskelligt fra DFs lutherske sekularisme. Men NB har væsentlige overlap med DFs efterhånden velkendte politiske linje, herunder italesættelsen af islam som trussel.

7. Kampen om & mod islam

Den islamspecifikke religionspolitik er på mange måder kendetegnet ved at være paradoksal. På den ene side kæmper man politisk om at have emneejerskab på italesættelsen af islam som en trussel. På den anden side kæmper man tydeligvis fra politisk side om at skubbe islam mest muligt ud af Danmark. Paradokset er, at der er en kamp *om og imod* islam. Derfor virker paradoksalt, at en del af eksistensberettigelsen for politiske partier består i emneejerskabet af politiske emner, de modarbejder. I det

følgende vil jeg diskutere indicier på NBs udfordringer mod DF og dernæst udfordringer rettet mod religionsmodellen, som NBs religionspolitik kan betyde.

Udfordringen mod DFs traditionelle emneejerskab på den islamspecifikke religionspolitik kommer til udtryk i folketingsdebatterne om beslutningsforslagene. Udfordringen er tydelig i forholdet mellem kristendommens og islams rolle i det danske samfund. Hvis vi først tager hånd om spørgsmålet om kristendommens rolle, er der klare indikatorer på udfordringen af DF. Som fastslået i analysen gør begge partier hyppigt brug af kristendommen. Kendetegnene viser sig blot at være forskellige. NBs kristendomsforståelse er i højere grad civilisatorisk og kulturorienteret, hvilket kan være en fordel, idet den brede konsensus i danske befolkning er, at gejstlige ikke skal have indflydelse på politik (Lüchau 2015). En kristendomsforståelse, der ikke gør brug af teologisk og konfessionelt sprogbrug, kan i det lys virke fordelagtigt for NB modsat DFs kristendomsforståelse. Mens NB fordelagtigt hviler på en bredt favnende kristendomsforståelse, risikerer DFs tidehverske og lutherske kristendomsforståelse en overhaling indenom. Kristendomsforståelsen sætter sit præg på religionspolitikken, især i relation til islams rolle. DFs særegne niche med fokus på islam i religionspolitikken bliver udfordret af en bredt favnende kristendomsforståelse, som NB repræsenterer. Omvendt står DF fast på sin efterhånden velkendte linje. DF fortsætter som nævnt indledningsvis med at fremsætte islamspecifikke beslutningsforslag i religionspolitisk regi.

Islam er en ganske stor minoritetsreligion i Danmark. Derfor er det ikke usædvanligt, at islam bliver gjort til genstand for politiske spørgsmål. NBs politiske engagement for at ekskludere islam fra religionsmodellens grænseflade sker ved behandlingen af islam som undtagelse. Det bygger både på sikkerhedsliggørelse af islam og samtidig kristendommens konstante frembringelse som undtaget kulturarv. Spørgsmålet om islamiske trossamfund relaterer sig til et bredere spørgsmål om anerkendelse. I den politiske filosofi behandles det bl.a. af Charles Taylor (1994) med hovedargumentet, at gensidig anerkendelse mellem majoritets- og minoritetssamfund er afgørende for multikulturelle samfund. NBs ihærdige forsøg på at ekskludere islam illustrerer den modsatrettede bevægelse, der aktivt søger at modarbejde anerkendelsen. I tråd med Brubakers (2017) teoretisering ønsker man *ingen* islam i Danmark. Et eksempel er Lars Boye Mathiesens (NB) udfordring af DF, da der bliver spurgt ind til en udtalelse af DFs formand, Kristian Thulesen Dahl, om at fremme en europæisk udgave af islam (B77,

13:15-13:17). NB vil afskære sig fra udtalelsen og tage et skridt længere for ekskluderingen af islam fra religionsmodellen.

Den inkonsistente omtale fra NB af islam både som ideologi og religion er derfor interessant. Med religionsmodellen er italesættelsen af islam som ideologi og trussel en ekskludering af islam fra grænsefladen. Det juridiske og politiske spillerum for religionspolitisk behandling af islam som en undtagelse bliver muliggjort. Konsekvenserne må være lovgivning rettet direkte mod islam i Danmark. Omvendt kan italesættelsen af islam som religion ligesådan være til fordel for NB. Politiske partier eller kandidater i Danmark har ikke som i fx USA en tradition for at iscenesætte sig som religiøse og drage fordel heraf. Italesættelsen af islam som religion kan netop virke fordelagtigt. Imidlertid har kristendommen en særstilling, hvilket kommer til udtryk hos NB og DF, der begge vinder på det forhold. Religion og politik er størrelser, der alt andet lige finder sammen i dansk politik.

Endelig bør det understreges, at NB og DF naturligvis har forskellige politiske holdninger, hvilket fx kan ses på den fordelingspolitiske skillelinje, hvor DF ikke tilhører højrefløjens økonomiske politik, som NB derimod gør (Kosiara-Pedersen 2020, 321). Hvorom alting er, så er det rimeligt at hævde, at NB udfordrer DF på den islamspecifikke religionspolitik.

8. Konklusion

Den indledende forundring var, hvad NBs nylige repræsentations i Folketinget ville betyde for den islamspecifikke religionspolitik og italesættelse af islam, alt imedens DF i en årevis har haft emneejerskab på området. På baggrund af min analyse og diskussion har jeg to centrale konklusioner. For det første står det nu *empirisk* klart, at NB er en væsentlig udfordring af DF. Ikke kun valgresultatet i 2019 var en lussing i ansigtet på DF. Med NB kommer en ændret religionspolitik og en civilisatorisk kristendom, der ikke er teologisk funderet som hos DF. Dertil kommer NBs succes med at revitalisere kristendommen i forsvar mod islam, hvorunder man succesfuldt sætter sekulære og liberale værdier i diametral modsætning til islam. Omvendt ligger NB ikke desto mindre stadig i forlængelse af den karakteristiske italesættelse af islam som en trussel og udfordrer religionsmodellen med underkendelsen af islamiske trossamfund. Derfor er NB både et nyt og et gammelt. For det andet er det *teoretisk* tydeligt, at Brubakers teoretisering er parsimonisk og empirisk let anvendelig. Alligevel mangler en teoretisk

præcisering af trusselsbegrebet, som teorien om sikkerhedsliggørelse kan supplere og fyldestgøre ved bl.a. at udpege referenceobjekter.

Den islamspecifikke religionspolitik fremført af NB adskiller sig fra DF. Derfor er spørgsmålet, hvordan religionspolitikken udvikler sig de kommende år med NB i rampelyset. Selve spørgsmålet om kristendommens rolle forbliver derfor relevant. Spørgsmålet om forholdet mellem religion og politik bliver i det hele taget interessant i lyset af NBs repræsentation i Folketinget.

9. Litteraturliste

Agamben, Giorgio

1998 *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, Stanford University Press: Stanford, California, 1-38.

Bélanger É., & Meguid, B.M.

2008 "Issue salience, issue ownership, and issue-based vote choice", in: *Electoral Studies*, 27(3), 477-491.

Bibelen

2015 *Studiebibelen*, Bibelselskabet, København K.

Bramming, Torben

1993 *Tidehvervs historie*, Anis, Frederiksberg, 11-122.

Brubaker, Rogers

2016 "A new 'Christianist' secularism in Europe", in: *The Immanent Frame: Secularism, Religion and the Public Sphere*, The Social Science Research Council, 11. Oktober, link: <https://tif.ssrc.org/2016/10/11/a-new-christianist-secularism-in-europe/>, (set d. 14.12.2020).

2017 "Between nationalism and civilizationism: the European populist moment in comparative perspective", in: *Ethnic and Racial Studies*, 40:8, 1191-1226.

Casanova, José

2011 "The Secular, Secularizations, Secularisms", in: Calhoun, Craig, Mark Juergensmeyer, and Jonathan VanAntwerpen (eds.), *Rethinking Secularism*, Oxford: Oxford University Press, 54-74.

Christensen, Henrik Reintoft

2006 Sikkerhedsliggørelsen af islam: En kvantitativ og kvalitativ analyse af italesættelsen af islam som trussel i de danske landsdækkende aviser i 2001, Afdeling for Religionsvidenskab, Aarhus: Aarhus Universitet.

2010 Religion and Authority in the Public Sphere: Representations of Religion in Scandinavian Parliaments and Media: ph.d.-afhandling, Aarhus: Aarhus Universitet.

Christensen, Henrik Reintoft & Lene Kühle

2019 ”Religion i landspolitiske debatter”, in: Reintoft Christensen, Henrik, Brian Arly Jacobsen, and Signe Engelbreth Larsen (red.), *Religion i det offentlige rum: et dansk perspektiv*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 241-258.

Christoffersen, Lisbet et al.

2012 ”Den danske religionsmodel”, i Christoffersen, Lisbet & Liselotte J. Christensen. *Fremtidens danske religionsmodel*. Frederiksberg: Anis, 13-20.

Demerath, N. J.

2001 *Crossing the Gods: World Religions and Worldly Politics*. New Brunswick, N.J: Rutgers University Press, 1-9.

Easton, David

1957 “An Approach to the Analysis of Political Systems”, *World Politics*, 9(3): 383-400.

Emmers, Ralf

2007 “Securitization”, in: Alan Collins (red.), *Contemporary Security Studies*. Oxford: Oxford University Press, 109-117.

Husted, Jørgen & Poul Lübcke

2012 *Politikens filosofi håndbog*, Politikens Forlag, København, 59-60.

Jacobsen, Brian Arly

2008 Religion som fremmedhed i dansk politik: en sammenligning af italesættelser af jøder i Rigsdagstidende 1903-45 og muslimer i Folketingstidende 1967-2005: ph.d.-afhandling, Kbh: Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kofoed-Pihl, Helene

2020 ”Uddrag fra afsnit om den danske religionsmodel”, uddrag af speciale til 2. vejledning, Aarhus: Aarhus Universitet, (*vedhæftet som bilag 1*), 1-2.

Kosiara-Pedersen, Karina

2020 ”The Danish People’s Party Centre-Oriented Populists?”, in: Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit & Peter Nedergaard (red.): *The Oxford Handbook of Danish Politics*, Oxford: Oxford University Press, 313-328.

Kühle, Lene

1998 Religion på den politiske dagsorden: en undersøgelse af folketingsdebatten om religion igennem de sidste 25 år, Institut for Religionsvidenskab, Århus: Århus Universitet.

Kühle et al.

2018 ”Religion and State: Complexity in Change”, in: Inger Furseth (red.): *Religious Complexity in the Public Sphere: Comparing Nordic Countries*, Cham: Palgrave Macmillan, Springer International Publishing AG, 81-136.

Kühle, Lene & Malik Larsen

2019 *Danmarks moskéer: Mangfoldighed og samspil*, Aarhus N: Aarhus Universitetsforlag, 126-159.

Larsen, Signe Alma Engelbreth

2013 *Det blasfemiske selv: blasfemiparagraffen i Danmark 1912-2012*, Institut for Tværkulturelle og Regionale studier, Københavns Universitet.

Laustsen, Carsten Bagge & Ole Wæver

2001 "Religion forsvaret. Hellige objekter for sikkerhedspolitik", in: Lisbeth Christoffersen (red.): Samfundsvidenskabelige syn på religion, Jurist og Økonomforbundets Forlag, København, 151- 172.

Lindberg, Jonas

2014 "Politicisation of Religion in Scandinavian Parliamentary Debates 1988–2009", in: *Politics, Religion & Ideology*, 15:4, 565-582.

Lindhardt, P.G.

1954 "Religion og evangelium", i idem Optryk, *Udvalgte prædikener og foredrag*, 1950-1981, Aros, Aarhus, 88-104.

Lüchau, Peter

2015 "Grænser for religion", *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*, (62), 107-124.

Löwheim et al.

2018 "Changing Religious Landscapes in the Nordic Countries", in: Inger Furseth (red.): *Religious Complexity in the Public Sphere: Comparing Nordic Countries*, Cham: Palgrave Macmillan, Springer International Publishing AG, 137-192.

Petersen, Anders Klostergaard

2009 "Giv kejseren, hvad kejserens er", in: *Kristeligt Dagblad*, 22. August, link: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/kronik/giv-kejseren-hvad-kejserens-er>, (set d. 16.12.2020).

Riis, Ole

1985 "Danmark", in: Gustafsson, Göran & Ole Riis (red.): *Religiös förändring i Norden 1930-1980*, Malmö: Liber, 20-65.

Roy, Olivier

2019 *Er Europa Kristent?*, Forlaget Vandkunsten, København.

Rydgren, Jens

2017 "Radical right-wing parties in Europe: What's populism got to do with it?", in: *Journal of language and politics*, 16.4, 485-496.

Sieberer, U.

2011 "The institutional power of Western European parliaments: A multidimensional analysis", *West European Politics*, 34(4): 731-754.

Simonsen, Kristina Bakkær

2020 "Immigration and Immigrant Integration Policy: Public Opinion or Party Politics?", in: Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit & Peter Nedergaard (red.): *The Oxford Handbook of Danish Politics*, Oxford: Oxford University Press, 610-626.

Svensson, Palle

2009 "Politisk system", in: *Den Store Danske*, link: https://denstoredanske.lex.dk/politisk_system, (set d. 02.01.2021).

Taylor, Charles

1994 "The Politics of Recognition", in: K. Anthony Appiah et al. (red.), *Multiculturalism*, Princeton N.J.: Princeton University Press, 25-73.

Vinding, Niels Valdemar

2020 "In what sense is islamic law legally recognised in Denmark?", *Manuscript submitted for publication*, 1-22.

Warburg, Margit

2015 "Den danske religionsmodels grænseflade", in: *Religionsvidenskabeligt Tidsskrift*, 62, 5-14.

9.1 Dokumenter & materiale fra Folketinget

B62

2020 ”Forslag til folketingsbeslutning om at indføre mulighed for at fravælge halalprodukter og sikre større viden om effekterne af halalafgifter”, Pia Kjærsgaard (DF) m.fl., link: <https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B62/BEH1-60/forhandling.htm#tE938EC74786F4740AEF33CB26067233Btab1>, (set d. 05.01.2021).

B77

2020 ”Forslag til folketingsbeslutning om at fjerne anerkendelsen af muslimske trossamfund i Danmark”, Pernille Vermund (NB) m.fl., link: <https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B77/BEH1-68/forhandling.htm>, (set d. 03.01.2021).

B102

2020 ”Forslag til folketingsbeslutning om at indføre en mærkningsordning for halalcertificeret kød”, Pernille Vermund (NB) m.fl., link: <https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/b102/index.htm>, (set d. 05.01.2021).

B174

2020 ”Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod muslimsk bønnekald i det offentlige rum”, Pernille Vermund (NB) m.fl., link: <https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B174/BEH1-127/forhandling.htm#tE938EC74786F4740AEF33CB26067233Btab1>, (set d. 03.01.2021).

Bemærkninger til B174

2020 ”Forslag til folketingsbeslutning om forbud mod muslimsk bønnekald i det offentlige rum”, Pernille Vermund (NB) m.fl., link: <https://www.ft.dk/samling/20191/beslutningsforslag/B174/BEH1->

127/forhandling.htm#tE938EC74786F4740AEF33CB26067233Btab1,
(set d. 03.01.2021).

9.2 Internetsider

Rafn, Jeppe

2020 ”Bønnekald: Få overblikket over begivenhederne i Gellerup”, in:
Jyllandsposten (JP), fra 13.05, link: [https://jyllands-
posten.dk/jpaarhus/ECE12136548/boennekald-faa-overblik-over-
begivenhederne-i-gellerup/](https://jyllandsposten.dk/jpaarhus/ECE12136548/boennekald-faa-overblik-over-begivenhederne-i-gellerup/), (set d. 03.01.2021).